ĢENERĀLADVOKĀTA NILSA VĀLA [*NILS WAHL*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 5. jūlijā [1]

Lieta C-595/17

Apple Sales International,
Apple Inc.,
Apple retail France EURL
pret
likvidējamās sabiedrības *eBizcuss.com* (*eBizcuss*) maksātnespējas administratori *MJA*

(*Cour de cassation* (Francija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Jurisdikcija civillietās un komerclietās – Regulas (EK) Nr. 44/2001 23. pants – Izplatīšanas līgumā ietverta jurisdikcijas noteikšanas klauzula – Izplatītāja prasība par zaudējumu atlīdzību, kas pamatota ar piegādātāja pieļautu LESD 102. panta pārkāpumu

Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Regulas (EK) Nr. 44/2001 23. pantu [2] – tiesību normu, kas ļauj atkāpties no šajā regulā izklāstītājiem vispārīgiem starptautiskās tiesu jurisdikcijas noteikumiem gadījumā, ja puses, no kurām vienai vai vairākām domicils ir kādā dalībvalstī, ir vienojušās par to, ka tiesai vai tiesām kādā dalībvalstī ir jurisdikcija izskatīt jebkādus strīdus, kas radušies saistībā ar noteiktām tiesiskām attiecībām.

2. Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Apple Sales International*, *Apple Inc.* un *Apple retail France EURL*, no vienas puses, un likvidējamās sabiedrības *eBizcuss.com* (turpmāk tekstā – "*eBizcuss*") maksātnespējas administratori *MJA* saistībā, no otras puses, ar pēdējās minētās sabiedrības celto prasību par zaudējumu atlīdzību saistībā ar LESD 102. panta pārkāpumu.

3. Līdz ar to Tiesa ir aicināta precizēt, vai un kādās robežās jurisdikcijas noteikšanas klauzulu var nepiemērot, lai nodrošinātu to prasību efektivitāti, ar kurām lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas izriet no uzņēmumu rīcības, attiecībā uz kuru tiek apgalvots, ka tā ir uzskatāma par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

4. Lieta tādējādi sniedz jaunu iespēju, ņemot vērā risinājumu, ko Tiesa izmantojusi 2015. gada 21. maija spriedumā lietā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335), sniegt precizējumus attiecīgiem saimnieciskās darbības subjektiem kā jurisdikcijas noteikšanas klauzulu rakstītājiem, no vienas puses, un kā personām, kas vēlas celt prasības atlīdzināt zaudējumus, attiecībā uz kuriem tiek apgalvots, ka tie radušies konkurences tiesību, it īpaši LESD 102. panta, pārkāpuma dēļ, no otras puses, procesā, ko parasti apzīmē kā "private enforcement".

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Padomes Regula (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

5. Regulas Nr. 44/2001 preambulas 2., 11. un 14. apsvērumā ir paredzēts:

"(2) Dažas atšķirības starp valstu noteikumiem, kas reglamentē jurisdikciju un spriedumu atzīšanu, kavē pareizu iekšējā tirgus darbību. Būtiski ir noteikumi, lai vienādotu jurisdikcijas kolīziju normas civillietās un komerclietās un lai vienkāršotu formalitātes spriedumu ātrai un vienkāršai atzīšanai un izpildei dalībvalstīs, kurām ir saistoša šī regula.

[..]

(11) Jurisdikcijas normām vajadzētu būt ļoti paredzamām, un tām būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. Juridiskas personas domicils būtu jānosaka autonomi, lai kopējās normas padarītu pārskatāmākas un novērstu jurisdikcijas kolīzijas.

[..]

(14) Izņemot šajā regulā noteikto izņēmuma jurisdikcijas pamatojumu gadījumus, būtu jāievēro līgumslēdzēju pušu autonomija līgumos, kas nav apdrošināšanas, patērētāju vai darba līgumi, attiecībā uz kuriem ir atļauta vienīgi ierobežota autonomija noteikt tiesu, kurai ir jurisdikcija."

6. Regulas Nr. 44/2001 23. panta, kas ir ietverts tās II nodaļas 7. iedaļā "Vienošanās par jurisdikciju", 1. punktā ir noteikts:

"Ja puses, no kurām vienai vai vairākām domicils ir kādā dalībvalstī, ir vienojušās par to, ka tiesai vai tiesām kādā dalībvalstī ir jurisdikcija izskatīt jebkādus strīdus, kas radušies vai varētu rasties saistībā ar noteiktām tiesiskām attiecībām, tad jurisdikcija ir šai tiesai vai tiesām. Tā ir izņēmuma jurisdikcija, ja vien puses nav vienojušās citādi. Šāda vienošanās, kas piešķir jurisdikciju, ir:

a) rakstiska vai rakstiski apstiprināta; vai

b) tādā formā, kas atbilst pušu starpā pastāvošajai praksei; vai

c) starptautiskajā tirdzniecībā vai komercdarbībā – tādā formā, kas atbilst praksei, par ko puses zina vai par ko pusēm būtu vajadzējis zināt, un ko šādā tirdzniecībā vai komercdarbībā iesaistītās attiecīgā līguma veida līgumslēdzējas puses plaši pazīst un regulāri ievēro."

Francijas tiesības

7. Pamatlietas faktu rašanās laikā *code civil* [Civilkodeksa] 1382. pantā bija paredzēts, ka "jebkura personas rīcība, kas otrai personai rada zaudējumus, rada personai, kuras dēļ šie zaudējumi radušies, pienākumu šos zaudējumus atlīdzināt".

8. *Code de commerce* [Komerckodeksa] L 420-1. pantā ir noteikts:

"Ir aizliegtas saskaņotas darbības, nolīgumi, atklātas vai slēptas aizliegtas vienošanās vai koalīcijas – pat ar tiešu vai netiešu grupā iztilpstošas sabiedrības starpniecību, kas reģistrēta ārpus Francijas –, ja to mērķis ir vai to sekas var būt konkurences novēršana, ierobežošana vai izkropļošana tirgū, it īpaši, ja to mērķis ir:

1. ierobežot piekļuvi tirgum vai brīvu konkurenci no citu uzņēmumu puses;

2. likt šķēršļus cenu noteikšanai brīvas konkurences tirgū, mākslīgi veicinot cenu palielināšanos vai samazināšanos;

3. ierobežot vai kontrolēt ražošanu, noietu tirgū, ieguldījumus vai tehnikas attīstību;

4. sadalīt tirgus vai iegādes avotus."

9. *Code de commerce* L 420-2. pants ir formulēts šādi:

"L 420-1. pantā paredzētajos apstākļos uzņēmuma vai uzņēmumu grupas veiktā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgā izmantošana iekšējā tirgū vai ievērojamā tā daļā ir aizliegta. Šī ļaunprātīga izmantošana var it īpaši izpausties kā atteikums pārdot, saistītie pārdošanas darījumi vai diskriminējoši pārdošanas nosacījumi, kā arī nodibināto tirdzniecības attiecību izbeigšana tikai tā iemesla dēļ, ka darījumu partneris atsakās pakļauties neattaisnotiem tirdzniecības nosacījumiem.

Tāpat ir aizliegta uzņēmuma vai uzņēmumu grupas veiktā atkarīgā ekonomiskā stāvokļa, kurā attiecībā pret to atrodas klientu vai piegādātāju uzņēmums, ļaunprātīgā izmantošana, jo tā var ietekmēt konkurences darbību vai struktūru. Šī ļaunprātīgā izmantošana var it īpaši izpausties kā atteikums pārdot, saistītie pārdošanas darījumi, L 442-6. panta I daļā paredzētā diskriminējošā prakse vai "klāsta nolīgumi"."

Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

10. 2002. gada 10. oktobrī *eBizcuss*, ko tagad pārstāv sabiedrība *MJA*, noslēdza ar atbilstoši Īrijas tiesībām dibināto sabiedrību *Apple Sales International* līgumu ar nosaukumu "Apple Authorized Reseller Agreement", ar kuru tā tikusi atzīta par *Apple* preču zīmes preču pilnvarotu tālākpārdevēju. Šajā līgumā, ar kuru *eBizcuss* apņēmusies izplatīt gandrīz ekskluzīvā veidā otras līgumslēdzējas puses preces un kurš vēlāk tika vairākkārt grozīts, bija ietverta jurisdikcijas noteikšanas klauzula par labu Īrijas tiesām.

11. Šī klauzula, kas rakstīta angļu valodā, izplatīšanas līguma pēdējā versijā, kura ir datēta ar 2005. gada 20. decembri, bija formulēta šādi:

"This Agreement *and the corresponding relationship* between the parties shall be governed by and construed in accordance with the laws of the Republic of Ireland and the parties shall submit to the jurisdiction of the courts of the Republic of Ireland. Apple reserves the right to institute proceedings against Reseller in the courts having jurisdiction in the place where Reseller has its seat or in any

jurisdiction where a harm to Apple is occurring."[3]

12. 2012. gada aprīlī *eBizcuss* cēla prasību *tribunal de commerce de Paris* [Parīzes Komerclietu tiesā] (Francija), lūdzot piespriest sabiedrībai *Apple Sales International*, ASV sabiedrībai *Apple* un Francijas sabiedrībai *Apple Retail France* atlīdzināt zaudējumus 62 500 000 EUR apmērā. Savas prasības pamatojumam *eBizcuss* būtībā apgalvoja, ka atbildētājas sabiedrības esot vainīgas pretkonkurences darbībās un negodīgā konkurencē, jo kopš 2009. gada deva priekšroku savam tīklam, kaitējot *eBizcuss*[4]. *eBizcuss* šajā ziņā atsaucās uz *code civil* 1382. panta (tagad – *code civil* 1240. pants), *code de commerce* L 420-2. panta un LESD 102. panta pārkāpumu.

13. Ar 2013. gada 26. septembra nolēmumu *tribunal de commerce de Paris* apmierināja atbildētāju sabiedrību [pirmajā instancē] izvirzīto iebildi par jurisdikcijas neesamību, jo līgumā, kas saistīja *Apple Sales International* ar *eBizcuss*, bija iekļauta jurisdikcijas noteikšanas klauzula par labu Īrijas tiesām.

14. Ar 2014. gada 8. aprīļa spriedumu *cour d'appel de Paris* [Parīzes apelācijas tiesa] (Francija) noraidīja *eBizcuss* iesniegto blakus sūdzību par šo nolēmumu, tādējādi apstiprinot to, ka Francijas tiesām nav jurisdikcijas izskatīt prasību par zaudējumu atlīdzību.

15. Ar 2015. gada 7. oktobra spriedumu *Cour de cassation* [Kasācijas tiesa] (Francija) atcēla minēto spriedumu, pamatojot ar to, ka *cour d'appel de Paris* – ņemot vērā starp *eBizcuss* ar *Apple Sales International* noslēgtajā līgumā ietverto jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, lai gan tajā nav norādes uz strīdiem saistībā ar atbildību, kas izriet no konkurences tiesību pārkāpuma, – bija pārkāpusi Regulas Nr. 44/2001 23. pantu, kā to interpretējusi Tiesa 2015. gada 21. maija spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335).

16. Ar 2016. gada 25. oktobra spriedumu *cour d'appel de Versailles* [Versaļas apelācijas tiesa] (Francija) apmierināja *eBizcuss* blakus sūdzību un nosūtīja šo lietu *tribunal de commerce de Paris*.

17. *Apple Sales International*, *Apple* un *Apple Retail France* iesniedzējtiesā iesniedza kasācijas sūdzību par šo spriedumu, būtībā apgalvojot, ka, tā kā patstāvīgās prasības – konkurences tiesību izpratnē – izcelsme ir rodama līgumattiecībās, ir jāņem vērā tiesas izvēles klauzula pat tad, ja šajā klauzulā tieši nav norādes uz šāda veida prasību, un ka valsts vai Eiropas [Savienības] konkurences iestāde nav iepriekš konstatējusi nekādu konkurences tiesību pārkāpumu.

18. Iesniedzējtiesa norāda, ka tikmēr tai ir kļuvis zināms par *Supremo Tribunal de Justiça* (Augstākā tiesa, Portugāle) 2016. gada 16. februāra spriedumu *Interlog* un *Taboada* pret *Apple*. Tas arī attiecās uz *Apple Sales International* un uz līdzīgu jurisdikcijas klauzulu, kas bija formulēta vispārīgā veidā. *Supremo Tribunal de Justiça* esot nospriedusi, ka šī klauzula ir piemērojama pusēm lietā attiecībā uz tādu pašu apgalvojumu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu Savienības tiesību kontekstā, un tātad secinājusi Portugāles tiesu jurisdikcijas neesamību.

3 Pamatlietas puses nav vienisprātis par slīprakstā atveidotā izteiciena tulkojumu franču valodā, to tulkojot vai nu kā "et la relation correspondante" (prasītāju tulkojums), vai arī kā "et les relations en découlant" (atbildētājas tulkojums). Lai gan ir šī atšķirība, šī klauzula var tikt iztulkota franču valodā šādi: "Le présent contrat et *la relation correspondante* (traduction de la requérante)/et *les relations en découlant* (traduction de la défenderesse) entre les parties seront régis par et interprétés conformément au droit de l'Irlande et les parties se soumettent à la compétence des tribunaux de l'Irlande. Apple se réserve le droit d'engager des poursuites à l'encontre du Revendeur devant les tribunaux dans le ressort duquel est situé le siège du Revendeur ou dans tout pays dans lequel Apple subit un préjudice." [Šis līgums *un atbilstošās attiecības* (prasītāju tulkojums)/*un no tā izrietošās attiecības* (atbildētājas tulkojums) starp pusēm tiek reglamentētas un interpretētas saskaņā ar Īrijas tiesībām, un puses piekrīt Īrijas tiesu jurisdikcijai. *Apple* patur tiesības ierosināt tiesvedību pret tālākpārdevēju tiesās, kurām ir jurisdikcija tālākpārdevēja atrašanās vietā, vai jebkurā jurisdikcijā, kurā *Apple* ir nodarīts kaitējums].

4 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka prasītāja [pirmajā instancē], kas, pievienojoties "Apple premium Reseller" programmai, kļuvusi par gandrīz ekskluzīvo *Apple* preču izplatītāju, it īpaši atsaucās uz diskriminējošo praksi – salīdzinājumā ar to, kas tika piekopta attiecībā uz *Apple Stores* gan saistībā ar *Apple* preču piegādi, gan arī piemērojamiem tarifiem.

19. Šajos apstākļos *Cour de cassation* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atļauj valsts tiesai, kas izskata prasību par zaudējumu atlīdzību, kuru izplatītājs cēlis pret piegādātāju, pamatojoties uz LESD 102. pantu, piemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, kas paredzēta starp pusēm noslēgtajā līgumā?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atļauj valsts tiesai, kas izskata prasību par zaudējumu atlīdzību, kuru izplatītājs cēlis pret piegādātāju, pamatojoties uz LESD darbību 102. pantu, piemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, kas paredzēta starp pusēm noslēgtajā līgumā, tostarp gadījumā, kad šajā klauzulā nav ietverta tieša atsauce uz strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ?

3) Vai Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atļauj valsts tiesai, kas izskata prasību par zaudējumu atlīdzību, kuru izplatītājs cēlis pret piegādātāju, pamatojoties uz LESD 102. pantu, nepiemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, kas paredzēta starp pusēm noslēgtajā līgumā, gadījumā, kad valsts vai Eiropas [Savienības] konkurences iestāde nav konstatējusi nekādu konkurences tiesību pārkāpumu?"

20. *Apple Sales International*, *eBizcuss*, Francijas valdība un Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus.

Vērtējums

21. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas galvenokārt uz to, kā interpretēt Regulas Nr. 44/2001 23. pantu īpašā kontekstā saistībā ar prasībām par zaudējumu atlīdzību, kuras izplatītājs cēlis pret piegādātāju, pamatojoties uz LESD 102. pantu, proti, ja tiek apgalvots, ka piegādātājs ir ļaunprātīgi izmantojis dominējošo stāvokli.

22. Kā liecina Francijas tiesu, kuras pieņēmušas nolēmumus pamatlietā, izmantotie atšķirīgie risinājumi, šķiet, ka konkrētajā gadījumā domstarpības ir par interpretācijas, ko Tiesas sniegusi 2015. gada 21. maija spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335), precīzu tvērumu.

23. Konkrētāk rodas jautājums, vai tiesas izvēles klauzula attiecībā uz visiem strīdiem saistībā ar līgumu un no tā izrietošām saistībām – tāda kā pamatlietā aplūkojamā, kas piešķir jurisdikciju Īrijas tiesām, – nav jāpiemēro saistībā ar patstāvīgām prasībām par zaudējumu atlīdzību, kuru pamatā ir iespējamais LESD 102. panta pārkāpums, ja šajā klauzulā minētās prasības konkrēti nav minētas. Tiesai ir lūgts precizēt, vai un ciktāl jurisdikcijas noteikšanas klauzula, par kuru vienojušās līguma (šajā gadījumā izplatīšanas līgums) puses, var radīt sekas saistībā ar strīdiem, kuros tiek apgalvots Eiropas [Savienības] konkurences tiesību pārkāpums.

24. Atbilstoši pirmajai interpretācijai, pie kuras, šķiet, pieturējusies tostarp *Cour de cassation* (Francija) savā 2015. gada 7. oktobra spriedumā, šāda jurisdikcijas noteikšanas klauzula var tikt ņemta vērā tikai ar nosacījumu, ka tajā ir ietverta *tieša* atsauce uz strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ.

25. Atbilstoši otrajai interpretācijai, pie kuras pieturējušās tostarp pirmās tiesas, kuras izskatīja pamatlietu, kā arī – prasītāju pamatlietā ieskatā – *Supremo Tribunal de Justiça* (Augstākā tiesa) 2016. gada 16. februāra spriedumā *Interlog* un *Taboada* pret *Apple*[5], jurisdikcijas noteikšanas klauzula, kas *formulēta vispārīgā veidā*, ir piemērojama pusēm lietā, kas attiecas uz apgalvojumu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu Savienības tiesību izpratnē.

26. Pirms vērtēt prejudiciālos jautājumus, man šķiet lietderīgi ievadam izklāstīt dažus vispārīgus apsvērumus par Regulas Nr. 44/2001 23. panta tvērumu.

Vispārīgi apsvērumi par Regulas Nr. 44/2001 23. pantu

27. Tiesai jau vairākkārt ir lūgts sniegt Regulas Nr. 44/2001 23. panta un tam līdzvērtīgas iepriekšējās tiesību normas, proti, Briseles konvencijas 17. panta, interpretāciju[6].

28. Kā Tiesa konsekventi atgādinājusi, šīs tiesību normas ir jāinterpretē, ņemot vērā Briseles konvencijas un Regulas Nr. 44/2001 plašākus mērķus, proti, Savienībā dzīvojošo un nodibināto personu tiesiskās noteiktības pastiprināšanu, ļaujot vienlaikus prasītājam viegli noteikt tiesu, kurā viņš var vērsties, un atbildētājam – saprātīgi paredzēt tiesu, kurā tas var tikt iesūdzēts[7].

29. Kopējā Regulas Nr. 44/2001 sistēmā 23. pants ir uzskatāms par pamatnormu: tajā vienlaikus ir izpausts gan brīvi paustas pušu gribas autonomijas pārākuma princips (skat. šīs regulas preambulas 14. apsvērumu), gan prasība par augsta līmeņa paredzamību (minēta šīs pašas regulas preambulas 11. apsvērumā). Tā mērķis ir skaidri un precīzi noteikt līgumslēdzējas valsts tiesu, kurai ir izņēmuma jurisdikcija saskaņā ar pušu gribas sakritību, kas pausta, ievērojot stingros tajā izklāstītos nosacījumus par formu. Ar šo tiesību normu nodrošināmā tiesiskā noteiktība varētu tikt viegli apdraudēta, ja kādai līgumslēdzējai pusei tiktu atzīta iespēja izjaukt šo noteikumu, izvirzot tikai apgalvojumu par to, ka viss līgums nav spēkā no piemērojamajām materiālajām tiesībām izrietošu iemeslu dēļ[8].

30. Kā Tiesai ir bijusi iespēja uzsvērt, tā kā šis pants ļauj atkāpties no Regulā Nr. 44/2001 paredzētajām normām par jurisdikciju, gan formālie, gan materiālie nosacījumi, kuriem šīs regulas 23. pants pakārto jurisdikcijas noteikšanas klauzulu spēkā esamību, ir jāinterpretē šauri[9]. Savukārt, tiklīdz šajā pantā paredzētie formālie un saturiskie nosacījumi ir izpildīti, ir jābūt iespējai piemērot vienošanos par jurisdikcijas noteikšanu. Proti, noteiktā tiesas izvēle var tikt vērtēta, pamatojoties tikai uz apsvērumiem, kas saistīti ar Regulas Nr. 44/2001 23. pantā noteiktajām prasībām[10].

5 Proti, šķiet, ka pamatlietas puses nav vienisprātis par šī sprieduma interpretāciju un tā precīzu tvērumu. Rakstveida apsvērumos sabiedrība *eBizcuss*, piemēram, norāda, ka, lai gan attiecīgi *Cour de cassation* spriedumā un *Supremo Tribunal de Justiça* (Augstākā tiesa) spriedumā sniegtie konkrēto lietu risinājumi ir dažādi, tomēr Regulas Nr. 44/2001 23. panta interpretācijas atšķirības nepastāv. Šī sabiedrība it īpaši norāda, ka Portugāles tiesa atzina strīdīgo jurisdikcijas noteikšanas klauzulu par piemērojamu konkrētajā gadījumā pēc tam, kad bija galīgi secinājuši, ka lietas fakti attiecas uz "līguma programmas pārkāpumiem un/vai zaudējumu atlīdzību, kas var tikt prasīta, uzteicot līgumu, nevis "atbildību, kas izriet no konkurences tiesību pārkāpuma"".

6 Ir jāatgādina, ka, tā kā Regula Nr. 44/2001 dalībvalstu attiecībās aizstāj 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās, kas grozīta ar secīgām konvencijām par jaunu dalībvalstu pievienošanos šai konvencijai (OV 1972, L 299, 32. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles konvencija"), Tiesas sniegtā interpretācija saistībā ar minētās Briseles konvencijas noteikumiem ir spēkā arī attiecībā uz šīs regulas noteikumiem, ja šo instrumentu noteikumi var tikt kvalificēti kā līdzvērtīgi, kā tas ir Regulas Nr. 44/2001 23. panta gadījumā, ar ko tika aizstāta Briseles konvencijas 17. panta pirmā daļa (skat. it īpaši spriedumu, 2017. gada 28. jūnijs, *Leventis* un *Vafeias*, C-436/16, EU:C:2017:497, 31. punkts).

7 Skat. spriedumu, 1997. gada 3. jūlijs, *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

8 Skat. spriedumu, 1997. gada 3. jūlijs, *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, 29. punkts).

9 Pēc analoģijas skat. it īpaši spriedumus, 1976. gada 14. decembris, *Estasis Saloti di Colzani* (24/76, EU:C:1976:177, 6. un 7. punkts), un 2017. gada 28. jūnijs, *Leventis* un *Vafeias* (C-436/16, EU:C:2017:497, 39. punkts).

10 Pēc analoģijas attiecībā uz Briseles konvencijas 17. panta interpretāciju skat. spriedumu, 1999. gada 16. marts, *Castelletti* (C-159/97, EU:C:1999:142, 49. punkts).

31. Saturiskās prasības, saskaņā ar kuru jurisdikcijas piešķiršanai ir jābūt attiecināmai uz "strīdiem, kas radušies vai varētu rasties saistībā ar noteiktām tiesiskām attiecībām", mērķis ir izvairīties no tā, ka viena puse būtu pārsteigta par jurisdikcijas piešķiršanu kādai noteiktai tiesai attiecībā uz visiem strīdiem, kuri rastos puses attiecībās ar savu līgumpartneri un kuru pamatā būtu citas attiecības, kas nav tās, par kurām ir notikusi vienošanās par jurisdikcijas noteikšanu [11].

32. Gadījumā, ja klauzulas par *lex fori* izvēli piemērošana tiek apstrīdēta saistībā ar šo saturisko nosacījumu, tikai valsts tiesai, kurā tiek veikta atsaukšanās uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, ir jālemj par to, vai tā ir attiecināma uz strīda priekšmetu vai nav [12].

33. Lai gan šī pārbaude, kurā attiecīgajai tiesai tostarp ir jānoskaidro, vai attiecīgais strīds būtu vai nebūtu uzskatāms par pusēm *saprātīgi paredzamu* brīdī, kad tās vienojušās par minēto klauzulu, ir jāveic tikai katrā konkrētā gadījumā, tomēr, manuprāt, būtu jāpatur prātā dažas interpretācijas līnijas.

34. Vispirms pušu autonomijas pārākums, kas izpaužas jurisdikcijas noteikšanas klauzulā, par kuru puses ir pienācīgi vienojušās, nosaka, ka nozīme ir tam, vai pastāv iespēja piesaistīt konkrētu strīdu – šajā gadījumā prasību par zaudējumu, kas, kā tiek apgalvots, radušies būtībā pretkonkurences rīcības dēļ, atlīdzību, – šajā klauzulā noteiktajām tiesiskajām attiecībām neatkarīgi no tā, vai šis strīds ir saistīts ar neatļautu darbību vai tam ir līgumisks raksturs Regulas Nr. 44/2001 izpratnē un – *a fortiori* – piemērojamo valsts tiesību normu izpratnē.

35. Tādējādi ārpuslīgumiskā rakstura strīds, kas tomēr radies saistībā ar līgumiskām attiecībām, varētu ietilpt jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanas jomā, ja šī strīda izcelsme ir rodama līgumattiecībās, saistībā ar kurām šī klauzula tika noslēgta.

36. Tālāk klauzulas saistošais spēks nozīmē, ka netiek prasīts, lai klauzulā noteiktajai tiesai būtu kāda "tuvuma" saikne ar strīdu. Citiem vārdiem sakot, apstāklis, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzula norāda uz izraudzīto tiesu, kurai nav nekādas tuvuma saiknes ar ieinteresētām personām vai ar strīdus attiecībām, nav šķērslis tās piemērošanai [13].

37. Turklāt apstāklis, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzulai, kā tas konstatējams pamatlietā, ir asimetrisks vai vienpusējs raksturs, jo tikai viena no pusēm apņemas vērsties konkrēti izraudzītajā tiesā, kamēr otra puse patur tiesības vērsties citās tiesās, pats par sevi nav uzskatāms par elementu, kuram būtu nozīme, izvērtējot minētās klauzulas spēkā esamību no Regulas Nr. 44/2001 23. pantā [14] noteikto prasību viedokļa, ciktāl šāda klauzula tomēr atbilst paredzamības mērķim.

38. Visbeidzot tā nozīmē, ka materiālās tiesības, kas piemērojamas strīda izskatīšanā pēc būtības, principā neietekmē tiesu jurisdikcijas noteikšanu. Ir svarīgi atgādināt, ka tieši šī materiālo tiesību normu indiference attiecībā uz vienošanos par jurisdikcijas piešķiršanu ir tiesiskās noteiktības un paredzamības būtisks garants [15].

11 Skat. it īpaši spriedumus, 1992. gada 10. marts, *Powell Duffryn* (C-214/89, EU:C:1992:115, 31. punkts, un 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 68. punkts).

12 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 67. punkts un tajā minētā judikatūra).

13 Skat. 1999. gada 16. marta spriedumu *Castelletti* (C-159/97, EU:C:1999:142, 46. un nākamie punkti, kā arī tajos minētā judikatūra), kurā ir atgādināts, ka Briseles konvencijas 17. pantā, kas ir līdzvērtīgs Regulas Nr. 44/2001 23. pantam, nav paredzēts nekāds objektīvs sasaistes elements starp strīdus attiecībām un izraudzīto tiesu. Pēc analoģijas tāpat saistībā ar Briseles konvencijas 17. panta interpretāciju skat. 1981. gada 24. jūnija spriedumu *Elefanten Schuh* (150/80, EU:C:1981:148, 27. punkts), saskaņā ar kuru līgumslēdzējas valsts tiesību akti nevar radīt šķēršli jurisdikcijas noteikšanas klauzulas spēkā esamībai tikai tāpēc, ka pušu lietotā valoda nav tā, kas noteikta šajos tiesību aktos.

14 Šajā ziņā Regulas Nr. 44/2001 23. panta formulējums kontrastē ar Briseles konvencijas 17. panta formulējumu, kurā skaidri bija paredzēts, ka, "ja jurisdikcijas noteikšanas klauzula ir noteikta par labu tikai vienai no pusēm, otrā puse patur tiesības vērsties jebkurā citā kompetentajā tiesā". Tas atšķiras arī no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.), kas piemērojama pēc 2015. gada 10. janvāra uzsāktajās tiesvedībās, 25. panta. Atbilstoši šai pēdējai tiesību normai jurisdikcijas noteikšanas klauzulā izraudzīto tiesu jurisdikcija ir ekskluzīva, "ja vien šī vienošanās [par jurisdikcijas piešķiršanu] saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem nav spēkā neesoša attiecībā uz tās spēkā esamību pēc būtības".

15 Skat. spriedumu, 1997. gada 3. jūlijs, *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, 27. un 29. punkts).

39. Šo aspektu es detalizētāk aplūkošu tad, kad pievērsīšos tieši jautājumam, kā ir jāsaprot jurisdikcijas noteikšanas klauzula lietās par prasībām, kuru mērķis ir nodrošināt aizsardzības, kas piešķirama privātpersonām konkurences tiesību pārkāpumu gadījumā, efektivitāti.

Par pirmo jautājumu: jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošana saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzību, ko cēla izplatītājs pret piegādātāju uz LESD 102. panta pamata.

40. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai vispār Regulas Nr. 44/2001 23. pants ļauj piemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, ja prasība par zaudējumu atlīdzību ir pamatota ar apgalvotu LESD 102. panta pārkāpumu. Citiem vārdiem sakot, jautājums ir par to, vai Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka *principā* pastāv kāds šķērslis jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanai strīdos, kuru pamatā ir LESD 102. panta pārkāpums.

41. Šajā gadījumā visi procesā iesaistītās puses, šķiet, ir vienisprātis par to, ka Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ļauj – vismaz neliedz – to, lai valsts tiesa veiktu jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanu šādos apstākļos.

42. Var tikai pievienoties šim secinājumam.

43. Turpinot iepriekšējos apsvērumus un izņemot Regulā Nr. 44/2001 īpaši noteiktos gadījumus [16], jurisdikcijas noteikšanas klauzula nevar būt atkarīga no kāda cita saturiskā nosacījuma, izņemot prasību attiecībā uz klauzulas priekšmetu, kuram ir jāattiecas uz "noteiktām tiesiskām attiecībām".

44. Materiālo tiesību normu indiference attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulas spēkā esamību, kas, es atgādinu, ir pušu autonomijas un paredzamības ievērošanas svarīgs garants, tostarp attiecas uz gadījumiem, kad tiesvedība ir saistīta ar konkurences tiesību pārkāpumu.

45. Tā kā Regulā Nr. 44/2001 nav īpašas tiesību normas, kas šajā gadījumā ļautu atkāpties no jurisdikcijas noteikšanas klauzulas saistošā spēka, uz konkurences tiesību efektīvas īstenošanas principu nevar atsaukties, lai neievērotu šādu klauzulu.

46. Ir taisnība, ka LESD 101. un 102. panta lietderīga iedarbība nozīmē, ka jebkurai personai ir jābūt iespējai prasīt atlīdzināt zaudējumus, kuri tai radušies tāda līguma vai rīcības dēļ, kas var ierobežot vai izkropļot konkurenci [17].

47. Tomēr, kā Tiesa jau ir konstatējusi 2015. gada 21. maija spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/16, EU:C:2015:335), tiesa, kurā celta prasība, nevar atteikties ņemt vērā šīs regulas 23. panta prasībām atbilstošu jurisdikcijas noteikšanas klauzulu – pretējā gadījumā tiktu apdraudēts Regulas Nr. 44/2001 mērķis – tādēļ vien, ka tā uzskata, ka tiesa, kas noteikta ar šo klauzulu, nenodrošinātu konkurences tiesību efektīvas īstenošanas principa pilnu iedarbību, neļaujot personai, kas cietusi no prezumētās vai konstatētās uzņēmumu pretkonkurences rīcības, saņemt tās ciesto zaudējumu pilnīgu atlīdzību. Gluži pretēji, ir jāuzskata, ka šādos gadījumos katrā dalībvalstī izveidotā tiesību aizsardzības līdzekļu sistēma, kuru papildina LESD 267. pantā paredzētais prejudiciālu nolēmumu tiesvedības mehānisms, šajā ziņā privātpersonām sniedz pietiekamas garantijas [18].

48. Rezumējot – prasība par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma efektīvu īstenošanu pati par sevi ir saderīga ar pušu iespēju, izmantojot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, atkāpties no Regulā Nr. 44/2001 saredzētājiem jurisdikcijas noteikšanas pamatiem.

16 Runa ir par Regulā Nr. 44/2001 paredzētajiem izņēmuma jurisdikcijas gadījumiem, kas attiecas, pirmkārt, uz strīdiem par apdrošināšanas līgumiem (3. iedaļa), patērētāju līgumiem (4. iedaļa) un atsevišķiem darba līgumiem un, otrkārt, šīs regulas 22. pantā minētajām lietām.

17 Skat. spriedumu, 2006. gada 13. jūlijs, *Manfredi* u.c. (no C-295/04 līdz C-298/04, EU:C:2006:461, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

18 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 63. punkts).

49. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, uz pirmo jautājumu tiek piedāvāts atbildēt, ka Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka nepastāv principiāls šķērslis jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanai tādas patstāvīgas prasības par zaudējumu atlīdzību gadījumā kā pamatlietā aplūkotā, kuru ceļ izplatītājs pret piegādātāju saistībā ar apgalvoto LESD 102. panta pārkāpumu.

Par otro jautājumu: prasība par tiešu atsauci uz strīdiem par atbildību, kas izriet no konkurences tiesību pārkāpuma

50. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa Tiesai jautā, vai Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir šķērslis tādai jurisdikcijas noteikšanas klauzulai, kurā nav ietverta tieša atsauce uz "strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ".

51. Šī jautājuma galamērķis ir noskaidrot, kādiem precizējumiem ir jābūt iekļautiem jurisdikcijas noteikšanas klauzulās, lai tās būtu piemērojamas attiecībā uz prasībām, kas pamatotas uz konkurences tiesībām, konkrētajā gadījumā attiecībā uz prasību par tādu zaudējumu atlīdzību, kas, kā tiek apgalvots, radušies LESD 102. panta pārkāpuma dēļ.

52. Šajā saistībā es atgādinu, ka, tā kā Regulas Nr. 44/2001 23. panta 1. punkts ļauj pusēm atkāpties no tajā ietvertajiem jurisdikcijas noteikšanas noteikumiem tikai tālab, lai risinātu "strīdus, kas radušies vai varētu rasties saistībā ar noteiktām tiesiskām attiecībām", pušu ziņā ir sagatavot klauzulu, lai vislabāk tiktu pausta to griba.

53. Proti, atbilde uz jautājumu par to, vai šāda klauzula attiecas uz vienu vai otru prasību, ir atkarīga no šīs klauzulas formulējuma un no valsts tiesas, kurā sniegta prasība, attiecīgās klauzulas iespējamās interpretācijas.

54. Tāpat nav iespējams absolūtā veidā, proti, neatsaucoties uz konkrētajā lietā aplūkojamo jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, atbildēt uz jautājumu, vai tā ir piemērojama attiecībā uz strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, gadījumā, ja šajā klauzulā nav *tiešas* norādes uz šādiem strīdiem. Valsts tiesai, kurā celta attiecīgā prasība un kurai vienīgajai ir uzdevums noskaidrot šīs klauzulas precīzu tvērumu, ir jāizvērtē, vai strīds par atbildību, kas izriet no līgumpartnera pieļautā konkurences tiesību pārkāpuma, ir radies no tiesiskajām attiecībām, par kurām šī klauzula tika noslēgta.

55. Proti, attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērojamību tādu prasību kontekstā, kas attiecas uz pretkonkurences rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzību, nevar tikt izslēgts, ka minētā prasība iekļaujas līgumisko attiecību kontekstā un ka tādējādi tiesai būtu tā jāpiemēro neatkarīgi no tā, vai ir tieša norāde uz "strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ".

56. Manuprāt, būtu nesamērīgi visos gadījumos tiesvedībā iesaistītām pusēm prasīt, lai tās precīzi norādītu to prasību veidu, ko aptver jurisdikcijas noteikšanas klauzula, ja šī klauzula ir izteikta pietiekami vispārīgi, lai tajā varētu iekļaut visas prasības, kam ir tuvāka vai tālākā saistība ar tām līgumattiecībām, saistībā ar kurām šī klauzula tika noslēgta.

57. Noslēdzot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, puses būtībā vēlas piešķirt konkrētai tiesai jurisdikciju atrisināt visus jautājumus saistībā ar attiecībām, kuras tās savā starpā nodibinājušas, taču tās nevar vienmēr paredzēt un uzskaitīt to strīdu veidus, kas varētu rasties starp tām. Pretējā gadījumā šādas klauzulas darbība un tvērums būtu ļoti apdraudēti.

58. Šāds secinājums, manuprāt, izdarāms, turpinot risinājumu, kas sniegts spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* [19], it īpaši tā 69. punktā.

59. Jāatzīmē, ka minētajā spriedumā Tiesa, lai gan tā atgādinājusi, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzulas interpretācija, lai noteiktu strīdus, uz kuriem attiecas tās piemērošanas joma, ir jāveic valsts tiesai, kurā uz to atsaucas (sprieduma 67. punkts), tomēr attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulām, kas norāda vispārīgi uz "visām tiesvedībām, kuras izriet vai ir saistītas ar līgumu", ir izstrādājusi dažas interpretācijas līnijas, lai palīdzētu valsts tiesai (68.–71. punkts).

60. Tiesa it īpaši norādīja, ka klauzula, kurā ietverta abstrakta atsauce uz strīdiem, kas radušies līgumattiecībās, nav piemērojama strīdam par atbildību par neatļautu darbību, kas, kā tiek apgalvots, attiecas uz līgumpartneri tā rīcības saskaņā ar aizliegtu vienošanos rezultātā. Savukārt, ja pastāv klauzula, kurā ir atsauce uz "strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ", tiesai, kurā iesniegta prasība, būtu jāatsakās no savas jurisdikcijas [20].

61. Tomēr, ņemot vērā tās lietas īpašos apstākļus, kas ir minētā sprieduma pamatā, man liekas, ka šīs pēdējais apsvērums ir jāskata kontekstā.

62. Pirmkārt, šķiet, ka minētajā lietā esošais strīds attiecās uz kolektīvu prasību, ko iesniedza par zaudējumu atlīdzību tiesas un ārpustiesas ceļā sabiedrība *CDC*. Šīs prasības pamatā bija apgalvojums par aizliegto vienošanās, kurā bija iesaistīti vairāki dažādās dalībvalstīs dibinātie uzņēmumi, kas atsaucās uz dažādos pārdošanas līgumos, kuri bija noslēgti ar apgalvotajiem Eiropas Komisijas lēmumā konstatētas aizliegtas vienošanās upuriem, ietvertajām jurisdikcijas noteikšanas klauzulām [21].

63. Šajā kontekstā Tiesas izmantotā risinājuma priekšrocība bija izvairīšanās no tiesvedību par zaudējumu atlīdzību sadrumstalošanas starp vairākām tiesām, kā rezultātā tiktu sniegta plaša interpretācija attiecībā uz to jurisdikcijas noteikšanas klauzulu tvērumu, kas bija iekļautas līgumos, kuriem, manuprāt, nebija nekādas saistības ar aizliegto vienošanos, kas bija noslēgta starp vienu no šo līgumu pusēm un trešajām personām. Proti, prasība par zaudējumu atlīdzību, ko cēla *CDC* pret atbildētajām pamatlietā, skāra piecās dažādās dalībvalstīs, izņemot Vācijas Federatīvo Republiku, dibinātos uzņēmumus.

64. Otrkārt un galvenokārt, attiecīgā aizliegtā vienošanās bija pēc sava rakstura slepena un tātad tai nebija nekādas saistības ar pirkuma līgumiem, saistībā ar kuriem tika noslēgtas strīdus jurisdikcijas noteikšanas klauzulas. Šajā gadījumā paredzamības mērķis, kas pamato iespēju atsaukties uz jurisdikcijas noteikšanas klauzulām, un no tā izrietošais secinājums, proti, ka pusei nevajadzētu būt pārsteigtai par tādu tiesas izvēli, kuras pamatā ir citas attiecības, nevis tās, saistībā ar kurām ir noslēgta klauzula (skat. minētā sprieduma 68. punktu), liecināja par labu strīdus jurisdikcijas piešķiršanas klauzulas nepiemērošanai.

65. Manuprāt, prasība tieši norādīt uz "strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ", attiecas tikai uz strīdiem, kuru pamatā acīmredzami nav tiesiskās attiecības, par kurām tika noslēgta attiecīgā vienošanās par jurisdikcijas noteikšanu.

19 Spriedums, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335).

20 Skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 69. un 71. punkts).

21 Konkrētajā gadījumā – Eiropas Komisijas Lēmums 2006/903/EK (2006. gada 3. maijs) attiecībā uz procesu saskaņā ar [EKL] 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu pret *Akzo Nobel NV*, *Akzo Nobel Chemicals Holding AB*, *Eka Chemicals AB*, *Degussa AG*, *Edison SpA*, *FMC Corporation*, *FMC Foret SA*, *Kemira OYJ*, *L'Air Liquide SA*, *Chemoxal SA*, *Snia SpA*, *Caffaro Srl*, *Solvay SA/NV*, *Solvay Solexis SpA*, *Total SA*, *Elf Aquitaine SA* un *Arkema SA* (Lieta COMP/F/38.620 – Ūdeņraža peroksīds un perborāts) (OV 2006, L 353, 54. lpp.).

66. Tiesas sniegtās norādes tātad ir jāsaprot tādējādi, ka ar tām tiek atgādināts, ka strīdu pamatā patiešām ir jābūt līgumattiecībām, kas saista attiecīgā līguma puses (skat. it īpaši tā paša sprieduma 70. punktu). Turpretī Tiesas sniegtais risinājums, manuprāt, nebūtu jāinterpretē tā, ka jurisdikcijas noteikšanas klauzulā būtu bijuši precīzi jāuzskaita visi delikta rakstura strīdi, kas varētu rasties starp pusēm.

67. Šajā saistībā, piemēram, nevar tikt izslēgts, ka noteiktai rīcībai, kas pēc apgalvotā ir atzīstama par aizliegto vienošanos vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, tāda, kas varētu notikt selektīvas izplatīšanas sistēmā, varētu būt saikne ar izplatīšanas līgumu un tādējādi uz to varētu būtu attiecināma šādā līgumā ietvertā jurisdikcijas noteikšanas klauzula, kuras formulējums ir vispārīgs, tieši nenorādot uz prasībām, ko būtu iespējams celt saistībā ar konkurences jomā piemērojamo tiesību normu pārkāpumu.

68. Ja, kā tas, šķiet, ir pamatlietā, apgalvotā rīcība attiecas uz diskriminējošiem tarifu vai piegādes nosacījumiem, nevar tikt izslēgts, ka strīda pamatā ir tiesiskās attiecības starp piegādātāju un izplatītāju. Valsts tiesai, kurā celta prasība par konkurences tiesību normu pārkāpumu, būs tātad iespēja secināt, ka attiecīgie fakti ir saistīti ar līgumattiecībām, saistībā ar kurām noslēgta jurisdikcijas noteikšanas klauzula, pat tad, ja tās formulējums ir vispārīgs.

69. Ir jāsniedz būtisks precizējums. Te nav runa par to, lai Regulas Nr. 44/2001 23. pantu atšķirīgi piemērotu – un vēl konkrētāk, lai atšķirīgi tiktu aplūkota jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērojamība saistībā ar strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, – atkarībā no tā, vai strīds ir par aizliegto vienošanos aizlieguma (LESD 101. pants) vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas (LESD 102. pants) pārkāpumu.

70. No procesuālā viedokļa un tiesu jurisdikcijas viedokļa principā nav nekāda pamata šos pārkāpumus aplūkot atšķirīgi. Šajā ziņā es ne īpaši piekrītu idejai par to, ka ar LESD 101. pantu aizliegto vienošanos negatīvās sekas vienmēr tiekot radītas ārpus līgumattiecībām, savukārt rīcības, kas veido LESD 102. pantā aizliegto dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, pamatā obligāti esot līgums, kas noslēgts starp personu, kura cietusi no apgalvotās attiecīgās rīcības. un šīs ļaunprātīgas izmantošanas veicēju.

71. Katrā konkrētajā gadījumā un tātad neatkarīgi no prasības juridiskā pamata ir jānoskaidro, vai rīcība, kas ir strīda pamatā, ir saistīta ar līgumattiecībām, saistībā ar kurām tika noslēgta jurisdikcijas noteikšanas klauzula.

72. Ja strīda pamatā ir šīs attiecības, tas var ietilpt jurisdikcijas noteikšanas klauzulas, kas formulēta vispārīgi, tieši nenorādot uz iespējamiem prasību pamatiem, piemērošanas jomā.

73. Tātad uz prasību par zaudējumu atlīdzību, kas celta, pamatojoties uz apgalvoto LESD 102. panta pārkāpumu, varētu attiekties jurisdikcijas noteikšanas klauzula, ja tās pamatā ir līgums, un nebūtu nepieciešams, lai šī prasība būtu tieši minēta apstrīdētajā klauzulā.

74. Šķiet, ka tieši šo nostāju ieņēma *Supremo Tribunal de Justiça* (Augstākā tiesa) 2016. gada 16. februāra spriedumā *Interlog* un *Taboada* pret *Apple*. Proti, minētā tiesa atzina, ka tajā celtā prasība, lai gan tā attiecās uz pretkonkurences rīcību, bija saistīta ar uz "rīcības novirzīšanos no [strīdus] līgumā noteiktā līdzsvara (vai programmas)". Minētā tiesa secināja, ka tajā celtās prasības pamatā bija tiesiskās attiecības, saistībā ar kurām attiecīgā klauzula tika noslēgta. No tā izrietēja, ka šī klauzula bija pilnībā piemērojama minētās lietas faktiskiem apstākļiem.

75. Tāpat varētu tikt secināts, ka prasības par zaudējumu atlīdzību, kas balstīta uz LESD 101. pantu, pamatā zināmos apstākļos varētu būt tiesiskās attiecības, saistībā ar kurām šī klauzula tika noslēgta. Tāds varētu būt gadījums, ja ar prasību, pamatojoties uz to pašu tiesību normu, tiek apstrīdēta piegādātāja, kas ir selektīvā vai ekskluzīvā izplatīšanas tīkla vadītājs, rīcība attiecībā uz saviem izplatītājiem.

76. Noslēgumā, lai atbildētu uz jautājumu par to, vai jurisdikcijas noteikšanas klauzula ir vai nav piemērojama gadījumā, ja tajā nav tiešas norādes uz strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, ir atkarīga no vērtējuma, ko, ņemot vērā tās formulējumu un pušu gribu, veiks valsts tiesa, kurā notiek atsaukšanās uz šo klauzulu.

77. Ja izrādās, ka pusēm, kas nav varējušas paredzēt attiecīgā strīda rašanās varbūtību, nebija nodoma to iekļaut vispārīgi formulētās jurisdikcijas noteikšanas klauzulas tvērumā, uz šo klauzulu nevar atsaukties pret viņiem šāda strīda gadījumā. Tas tā ir tostarp attiecībā uz strīdu saistībā ar kādas no šīm pusēm atbildību par tās piedalīšanos aizliegtās vienošanās darbībās ar trešajiem uzņēmumiem, kuriem nav nekādas saistības ar šīm līgumattiecībām.

78. Turpretī, ja strīds, lai gan tas ir balstīts uz konkurences tiesību pārkāpumu, ir saistīts ar līgumattiecībām, it īpaši, ciktāl tas attiecas uz nosacījumiem, par kuriem puses ir vienojušies, slēdzot līgumu, tas pēc sava rakstura iekļaujas jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanas jomā. Tas varētu būt, piemēram, ar LESD 102. panta pamatoto prasību gadījums, kur tiek apstrīdēti izplatīšanas līgumā, kurš ietver jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, noteiktie tarifu un piegādes nosacījumi.

79. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, es uzskatu, ka uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas liek valsts tiesai, kurā celta uz LESD 102. pantu balstītā prasība par zaudējumu atlīdzību, piemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu tad, ja attiecīgā strīda pamatā ir tiesiskās attiecības, saistībā ar kurām šī klauzula tika noslēgta. Tātad valsts tiesai, kurā celta prasība, katrā konkrētajā gadījumā ir jānoskaidro, vai attiecīgais strīds pēc sava rakstura ietilpst šādas klauzulas piemērošanas jomā, pat ja klauzula ir formulēta vispārīgi, saistībā ar strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ.

Par trešo jautājumu: prasība par to, lai konkurences lietās atbildīgā iestāde būtu iepriekš konstatējusi konkurences tiesību pārkāpumu jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanas mērķiem

80. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai apstāklis, ka valsts vai Eiropas [Savienības] konkurences lietās atbildīgā iestāde nav iepriekš konstatējusi konkurences tiesību pārkāpumu, ļauj nepiemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu.

81. Citiem vārdiem sakot, jautājums ir par to, vai, lai gan 2015. gada 21. maija spriedumā *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335) nav nekādu norāžu šajā ziņā, apstāklis, ka aplūkojamā prasība par atbildību, kas izriet no konkurences tiesību pārkāpuma, ir patstāvīga (prasība "stand-alone", kas atšķiras no prasības "follow-on", kāda bija aplūkota minētajā spriedumā), var vai nevar būt pamats jurisdikcijas noteikšanas klauzulas nepiemērošanai.

82. Turpinot iepriekš izklāstītos apsvērumus, es piedāvāju uz šo jautājumu sniegt noraidošu atbildi.

83. Manuprāt, prasības par zaudējumu atlīdzību raksturs ("follow-on" vai "stand-alone"), kas celta attiecīgajā tiesā, nav raksturlielums, kuram būtu nozīme jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērojamības izvērtēšanā. Proti, apstāklis, vai konkurences lietās atbildīgā iestāde ir vai nav iepriekš konstatējusi konkurences noteikumu pārkāpumu, ir apsvērums, kuram nav nekādas saistības ar apsvērumiem, kas jāņem vērā, lemjot par jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanu vai – tieši pretēji – nepiemērošanu attiecīgam strīdam un, konkrēti, prasībai par to zaudējumu atlīdzību, kuri, kā tiek apgalvots, radušies konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ.

84. Ir svarīgi atgādināt, kā tas ir atgādināts Direktīvas 2014/104/ES preambulas 3., 12. un 13. apsvērumā [22], ka LESD 101. un 102. pantam piemīt tiešā iedarbība attiecībās starp privātpersonām un tie rada attiecīgajām personām tiesības un pienākumus, kuru ievērošana ir jānodrošina valsts tiesām. Tātad jebkura persona, kas uzskata, ka tā ir cietusi no konkurences tiesību normu pārkāpuma, var prasīt atlīdzināt nodarītos zaudējumus neatkarīgi no tā, vai konkurences iestāde iepriekš ir konstatējusi šādu pārkāpumu [23].

85. Turklāt ir atzīts, ka atšķirībā no strīdiem, kas attiecas uz sodiem, kurus uzlikusi administratīvā iestāde, īstenojot reglamentējošas pilnvaras, un uz ko attiecas "administratīvas lietas" jēdziens, prasībai, kuras priekšmets ir apgalvotā konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšana, ir civiltiesisks un komerctiesisks raksturs Regulas Nr. 44/2001 izpratnē un tā tātad ietilpst tās piemērošanas jomā [24].

86. Šīs regulas 23. panta 1. punkts ļauj pusēm atkāpties ne tikai no vispārējās jurisdikcijas, bet arī no tajā paredzētās īpašās jurisdikcijas, noslēdzot vienošanos par tiesas izvēli. Tiesai, kurā celta prasība, tātad, principā var būt saistoša jurisdikcijas noteikšanas klauzula, ar kuru ir veikta atkāpšanās no šajā regulā paredzētās vispārīgās un īpašās jurisdikcijas [25].

87. Tāpat kā šo iespēju nevar apšaubīt ar lietai pēc būtības piemērojamām materiālo tiesību normām [26], tai nav jābūt atkarīgai no apstākļa, ka ar strīdus prasību ir paredzēts sodīt Savienības konkurences tiesību pārkāpumus, kurus iepriekš ir konstatējušas kompetentās iestādes. Proti, ir jāatgādina, ka tieši pušu gribas autonomija pamato pārākumu, kas piešķirta citas tiesas izvēlei nekā tā, kurai būtu bijusi kompetence atbilstoši Regulai Nr. 44/2001 [27].

88. Visbeidzot man liekas, ka prasību "stand-alone" un "follow-on" nošķiršana saistībā ar jautājumu par jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērojamību būtu klajā pretrunā Regulas Nr. 44/2001 23. pantā noteiktajam paredzamības mērķim tādā nozīmē, ka šāda piemērošana būtu atkarīga no pārkāpuma konstatējuma, ko vēlāk veiktu konkurences lietās kompetentā iestāde. Tāpat kā šāds konstatējums nevar veidot nosacījumu, ar kuru būtu iespējams nepiemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu, nevar aprobežoties ar apgalvojumu, ka attiecīgais strīds ir saistīts ar patstāvīgu prasību ("stand-alone"), lai izvairītos no šīs klauzulas nepiemērošanas, konkrēti neizvērtējot šo klauzulu un tiesiskās attiecības, saistībā ar kurām tā tika noslēgta.

89. Tātad es piedāvāju uz trešo jautājumu atbildēt, ka Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka apstāklis, ka konkurences tiesību pārkāpums uz LESD 102. panta pamata iepriekš nav ticis konstatēts, pats par sevi neļauj piemērot vai – gluži pretēji – nepiemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu attiecībā uz prasību par zaudējumu atlīdzību, kas balstīta uz konkurences tiesību normām.

22 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 26. novembris) par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem (OV 2014, L 349, 1. lpp.).

23 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 14. jūnijs, *Pfleiderer* (C-360/09, EU:C:2011:389, 28. un 29. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

24 Skat. spriedumu, 2016. gada 28. jūlijs, *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:607, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 Skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 59. un 61. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

26 Skat. spriedumu, 2015. gada 21. maijs, *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 62. un 63. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

27 Skat. spriedumus, 2016. gada 7. jūlijs, *Hőszig* (C-222/15, EU:C:2016:525, 44. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2017. gada 28. jūnijs, *Leventis* un *Vafeias* (C-436/16, EU:C:2017:497, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).

Secinājumi

90. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Cour de cassation* (Francija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Padomes Regulas (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka nepastāv principiāls šķērslis jurisdikcijas noteikšanas klauzulas piemērošanai tādas patstāvīgās prasības par zaudējumu atlīdzību gadījumā kā pamatlietā aplūkotā, kuru ceļ izplatītājs pret piegādātāju saistībā ar apgalvoto LESD 102. panta pārkāpumu.

2) Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas liek valsts tiesai, kurā celta uz LESD 102. pantu balstītā prasība par zaudējumu atlīdzību, piemērot līgumā iekļauto jurisdikcijas noteikšanas klauzulu tad, ja attiecīgā strīda pamatā ir tiesiskās attiecības, saistībā ar kurām šī klauzula tika noslēgta. Tātad valsts tiesai, kurā celta prasība, katrā konkrētajā gadījumā ir jānoskaidro, vai attiecīgais strīds pēc sava rakstura ietilpst šādas klauzulas piemērošanas jomā, pat ja klauzula ir formulēta vispārīgi, saistībā ar strīdiem par atbildību, kas radusies konkurences tiesību pārkāpuma dēļ.

3) Regulas Nr. 44/2001 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka apstāklis, ka konkurences tiesību pārkāpums uz LESD 102. panta pamata iepriekš nav ticis konstatēts, pats par sevi neļauj piemērot vai – gluži pretēji – nepiemērot jurisdikcijas noteikšanas klauzulu attiecībā uz prasību par zaudējumu atlīdzību, kas balstīta uz konkurences tiesību normām.